

Motion

1978/79:2422

av Lars Werner m. fl.

med anledning av propositionen 1978/79:115 om riktlinjer för energipolitiken

Folkpartiregeringens energiproposition saknar alla ambitioner att på ett avgörande sätt försöka lösa Sveriges långsiktiga energiproblem. Den talar om den närmaste tioårsperioden fram till 1990; om tiden därefter lämnas vi i ovisshet. Men inte ens i det korta tidsperspektiv som regeringen försökt att överblicka förmår den ange någon klar handlingslinje som skulle kunna inrikta samhällets och medborgarnas ansträngningar mot ett gemensamt mål. Hela propositionen präglas av en "vänta-och-se-attityd", en ovilja att klart tala om hur man tänker sig den fortsatta samhällsutvecklingen, kort sagt av typisk liberal kluvenhet. Detta är allvarligt eftersom det lämnar utrymme för intressen och krafter som inte har samhällets utan det privata vinstintressets bästa för ögonen. Det gäller inte bara atomkraftområdet utan också oljeförsörjningen och utvecklingen av alternativa energikällor.

Regeringsförslaget betyder till sitt huvudsakliga innehåll en låsning till kärnkraften utan att det ges besked i en rad avgörande frågor. Det gäller bl. a. om det ökande, radioaktiva avfallet skall upparbetas eller inte, hur det skall förvaras och vem som skall svara för hanteringen. Det nämns inte heller någonting om vem som skall stå för de oerhörda kostnader som det radioaktiva avfallet kommer att dra med sig. Ett genomförande av det propositionsförslag som nu föreligger äventyrar den ordentliga satsning på förnyelsebara energikällor som måste till för att klara den nya energipolitik som även regeringen säger sig vara anhängare av.

Det allvarligaste är emellertid att regeringen inte på allvar ifrågasätter de senaste årtiondenas utveckling av den svenska industrin. Det är en utveckling som karakteriserats av ständigt ökade uttag av de dominerande råvarutillgångarna — malm och skog.

Det är sant att denna växande produktionsvolym lett till en förskjutning mot energitunga branscher, men det är inte sant att det samtidigt blivit en ökad förädling av dessa våra viktigaste råvaror. Tvärtom vad som påstås i den beskrivning som lämnas i propositionen har vi fått en minskad förädlingsgrad av våra råvaror i relation till det ökade uttaget. Inom delar av den verkligt högförädlade industrin, t. ex. verkstadssektorn, har hela det senaste årtiondet präglats av minskade investeringar, mindre sysselsättning och sammanslagningar och nedläggningar

av företag. Det betyder inte att de stora svenska företagen minskat sin aktivitet, sin produktion och sina vinster, men de har i allt större omfattning flyttat delar av sin verksamhet utomlands. Sett från energisynpunkt betyder det att Sverige har minst tillverkningar som har låg energiförbrukning och hög sysselsättningsgrad, dvs. liten energiförbrukning per anställd, och i stället blivit mera beroende av energitunga branscher som ger få arbetstillfällen. Detta botar man inte genom att, som det sägs i propositionen, öka produktionen inom den traditionella exportindustrin. Det tenderar att öka behovet av energi, och inriktningen av den svenska samhällsutvecklingen mot ett sådant mål stämmer väl överens med den utveckling som atomkraftens förespråkare inom den svenska storindustrin vill ha. Men den svenska industri- och energipolitiken skall inte styras av de stora företagens intressen. Det är inte sant att det som är bra för företagen är bra för Sverige. De som i likhet med den socialdemokratiska ledningen och andra ställer upp bakom sådana paroller tillvaratar inte de stora befolkningsgruppernas önskemål.

Vänsterpartiet kommunisterna förordar framför allt att de svenska råvarorna malm och skog skall förädlas inom landet i en helt annan omfattning än nu. Det betyder mindre uttag av dessa råvaror, ökad sysselsättning i en mera varierad industri och mindre känslighet för konjunktursvängningar och kriser. Samtidigt innebär det minskade energi-behov. Det är en sådan politik Sverige måste föra, om landet skall kunna bibehålla ekonomisk och politisk självständighet, och här spelar energipolitiken en viktig roll.

Energipolitiken har med stigande energipriser och minskande tillgångar av framför allt olja blivit en av de viktigaste samhällsfrågorna. Det som beslutas på energiområdet blir därför av stor betydelse för hela samhällsutvecklingen på mycket lång sikt. Vi har, utan att någon diskussion förts och utan att några egentliga beslut fattats, hamnat i ett beroende av olja som energiråvara. Det är marknadskrafterna och kapitalets vinstintressen som försatt oss i den situationen. Vi bör undvika att nu fatta sådana beslut som låser fast oss i ett framtida atomkraftsberoende. Risken för det är mycket stor med den inriktning av energipolitiken som föreslås i propositionen. Med tolv reaktorer i drift, stora investeringar i eldistributionen, hetvattenledningar från atomkraftverken och påbörjad uranutvinning i Sverige blir det svårt att säga nej till fortsatta satsningar på atomkraft i framtiden när nästa stora energibeslut skall fattas i mitten av 1980-talet. Och alternativet då kommer inte att vara lättvattenreaktorer av den typ som byggs i dag utan briderreaktorer med oerhört mycket större säkerhetsrisker och med plutoniumframställning och plutoniumekonomi som oundgängliga komplement. Vpk säger därför nej till laddning av fler reaktorer och kräver att en plan för avveckling av atomkraften utarbetas. Detta sammanfaller med NEJ-alternativet i den aktion för folkomröstning om atomkraften som f. n. pågår.

Vpk stöder kravet på folkomröstning och anser att något beslut i atomkraftsfrågan inte bör fattas förrän en sådan omröstning genomförs.

Beträffande övriga energikällor kräver vpk en betydligt större satsning på solvärme och vindkraft än vad propositionen föreslår. Om oljeberoendet skall kunna minskas i nämnvärd omfattning, krävs det en ännu kraftigare satsning på solvärme än vad regeringen föreslår. Vindkraften är ett viktigt komplement till annan elproduktion, den är förnyelsebar och ger ingen nedsmutsning av miljön. För att utveckling och användning av dessa energikällor snabbt skall komma i gång krävs samhälleliga insatser. Vpk föreslår därför att ett statligt utvecklingsbolag bildas och att anslagen för forskning och försöksverksamhet kraftigt räknas upp.

På längre sikt är det ett omöjligt förhållande att produktion och distribution av energi skall handhas av privata företag med vinstmaximering som avgörande drivkraft. Energin är en alltför viktig samhällsresurs för att skötas av dessa intressen. Den bör ställas helt under samhällets kontroll genom att såväl inhemska som utländska företag på energiområdet förstatligas. Då löses också frågan om vem som skall ha ansvaret för det radioaktiva avfall som redan producerats och som kommer att fortsätta att produceras så länge vi har atomkraftverk i drift. Den hanteringen får inte göras till föremål för olika kapitalintressens kamp om vinster utan bör skötas av samhället. Beträffande övriga energikällors användning och åtgärder för hushållning på energiområdet lämnas i det följande förslag och synpunkter med anknytning till de viktigaste avsnitten i propositionen.

Energihushållning

Allmänt

En systematisk och planerad hushållning med energi är nödvändig. Inom den tidrymd propositionen avser måste inbesparingen av energi spela en större roll än tillförseln av energi från nya källor. För att vi skall nå denna effekt är det också nödvändigt att samhället — stat och kommuner — har tillgång till verk samma medel för att styra både produktion och konsumtion av energi i önskvärd riktning. Först då kan man säga att samhället i praktiken har en medveten energipolitik. Erfarenheten visar att de hittillsvarande styrmedlen varit helt otillräckliga. Utvärderingen av den effekt lån och bidrag till energihushållning i befintlig bebyggelse haft visar att "frivilliglinjen" inte medfört särskilt goda resultat. Fastigheternas ägare, oftast privata, har sett lånen och bidragen som en möjlighet att öka fastighetsvärdet, i bästa fall i samband med åtgärder som samtidigt medfört viss energibesparing.

Vad vi behöver för att nå bästa effekt är en inventering av möjliga och/eller behövliga åtgärder för att kraftigt få ner energiförbrukningen

i befintlig bebyggelse. Därefter behöver vi metoder för att konkret förverkliga ett program som i första hand tar sikte på de åtgärder som sparar mest energi i förhållande till insatsen osv. Detta kan säkerligen inte ske systematiskt, om vi också fortsättningsvis litar till lån och bidrag som morot. Det kan bara ske genom en samhällelig styrning, genom en lagstiftning som ger kommunerna medel att förverkliga de energimål vi måste uppnå.

Det kan möjligen ske genom ändringar i byggnadsstadgan, så att byggnadsnämnderna i sin verksamhet får möjlighet att ingripa då det gäller energiförsörjning. I praktiken torde det dock vara nödvändigt, för att täcka in tänkbara åtgärder, med en lag om energihushållning, som ger de nödvändiga styrmedlen. Naturligtvis är också i fortsättningen statlig hjälp med lån och i viss utsträckning med bidrag en nödvändig förutsättning för att snabbt nå resultat.

Industrin

Inom industrisektorn förhåller det sig på motsvarande sätt. Där genomförs en lång rad åtgärder som medför energibesparingar. Det handlar om nya industriella processer, bättre tillvaratagande av interna bränslen etc. Det visar sig att åtgärderna ofta varit mycket lönsamma, och de statliga insatserna då det gäller finansieringen torde i framtiden kunna inskränkas till långivning.

Men för industrisektorn gäller detsamma som för övriga sektorer: De var för sig ofta utmärkta åtgärderna införs slumpartat, och det finns ingen garanti för att de mest energibesparande åtgärderna genomförs först eller genomförs alls. Det finns inget system, ingen annan grundval än det enskilda företagets bedömning av lönsamheten eller lämpligheten av att genomföra åtgärden i fråga. Dessutom påverkar åtgärderna inte alls den allmänna industriella strukturen, inte på något sätt ifrågasätts om t. ex. viss produktion, med hänsyn till den energimängd som tillförs produkterna, ur samhällets synvinkel egentligen är önskvärd eller om den med fördel kan ersättas av annan, mindre energikrävande produktion.

En samhällelig strävan att begränsa energiuttaget måste emellertid komma till uttryck också på det industriella området. Det måste vara ett gemensamt samhälleligt intresse att styra den industriella utvecklingen i en riktning som på en gång siktar till en industriell struktur som hållar med våra naturresurser, som är energisnål, som ger meningsfull sysselsättning och som är skonsam mot miljön. För att dessa krav skall kunna tillgodoses är det nödvändigt med någon form av styrmekanism, ett samhälleligt organ som bl. a. granskar inte bara enskilda åtgärder i den industri som finns utan också industriella etableringar bl. a. med hänsyn till den specifika energiåtgången. Ett sådant organ inom den industriella sektorn kunde få formen av en koncessionsnämnd.

Transportsektorn

Också inom trafiksektorn finns stora potentialer för energibesparing. Det handlar främst om att i största möjliga utsträckning övergå från individuell till kollektiv transport då det gäller personresor, och det handlar om att föra över godstransport från landsväg till järnväg samt i ökande utsträckning utnyttja yttre och inre vattenvägar. I detta hänseende hänvisar vi till synpunkter och förslag i anslutning till den trafikpolitiska propositionen.

Energibeskattnng

I propositionen (bil. 4) föreslås en fördubbling av den allmänna energiskatten på motorbrännolja, eldningsolja, bunkerolja och sådan fotogen som möjliggör drift av snabbgående dieselmotorer. I propositionen förs ett resonemang som dels går ut på att man av statsfinansiella skäl vill få en inkomstförstärkning, dels vill använda skatteinstrument för att påverka energitillförseln och energianvändningen i en från samhällssynpunkt önskvärd riktning.

Vänsterpartiet kommunisterna har tidigare i olika sammanhang framhållit att de åtgärder som måste vidtas för en bättre energihushållning inte får tillåtas att ytterligare öka klassklyftorna utan i första hand måste riktas mot minoritetens slöseri och överkonsumtion. Vi vänder oss mot förslaget om en höjning av skatten på oljeprodukter med 40 kr. per m³, då ett genomförande främst skulle drabba låginkomst- och medelinkomsthushållen, bl. a. genom höjda hyror.

Bränsleförsörjning

Olja

Oljans dominerande roll på bränsleförsörjningsområdet måste brytas. Om detta råder inga delade meningar. Samtidigt är det klart att Sveriges oljeberoende kommer att vara mycket stort under de närmaste årtiondena på grund av att alternativa energikällor inte har utvecklats och att slöseriet med energi har fått pågå utan inskränkningar. Att det är möjligt att ersätta olja direkt med atomkraft är inte heller längre ett gångbart argument, även om det tidigare flitigt har använts i energidebatten.

Som tidigare har påpekats är regeringsförslaget halvhjärtat, och någon ordentlig satsning för att minska oljeanvändningen redan under den närmaste tioårsperioden görs inte. Vpk har i sitt energipolitiska program visat att oljeberoendet 1990 kan sänkas till 218 TWh. Detta kan jämföras med propositionens lägre alternativ 239—198 TWh. Här finns alltså en samstämmighet i de faktiska bedömningarna; det är möjligt att genomföra en sådan sänkning av oljeförbrukningen.

Skillnaden finns i den politiska viljan att genomföra en viss bestämd energipolitik med klart uttalade mål. Föredraganden säger på s. 127,

bil. I i propositionen "— — — att de tillförselnivåer som anges i balanserna inte skall betraktas som mål som bör eftersträvas oberoende av utvecklingen. Tvärtom kan de angivna nivåerna för såväl tillförsel som användning komma att visa sig varken möjliga att uppnå eller lämpliga att sträva efter, mot bakgrund av den fortsatta utvecklingen inom t. ex. samhällsekonomin eller energiområdet." Det betyder att utvecklingen inte skall styras bestämt och planmässigt mot en oljeförbrukningsnivå som är möjlig och önskvärd utan den skall bestämmas av marknadskrafterna! Vpk anser att målet för oljeberoendet 1990 bör vara propositionens lägre alternativ.

Oljans miljöeffekter, som berörs på annat ställe i propositionen, är allvarliga särskilt vad beträffar utsläpp av svavel och tungmetaller. Det är positivt att ökade insatser föreslås på detta område. Minskningen av svavelutsläppen bör dock vara större än vad som sägs i propositionen. 1 % fr. o. m. den 1 oktober 1984. Vpk förordar en sänkning av svavelhalten till 0,3—0,4 %. Detta är möjligt att genomföra genom insatser på raffinaderisidan och oerhört viktigt från miljösynpunkt.

Naturgas

När det gäller naturgasen vill regeringen inte nu satsa någonting på denna energikälla. Orsaken anges vara investeringskostnader och brist på gas inom en nära framtid. Det påpekas också att det i Sverige inte finns någon uppbyggd struktur för distribution och användning av gas. Samtidigt sägs i propositionen att det på något längre sikt kan bli aktuellt att importera gas och att frågan då får tas upp till förnyad prövning. Men vi kommer ju då att stå i samma läge med avsaknad av uppbyggda nät för distribution och förbrukning.

Naturgas är en miljövänlig energikälla, och det europeiska gasnätet är sammanknutet från öst till väst. Även om gasen bara kan bli en parentes är det oklokt att avsäga sig möjligheten att komma med i det europeiska gasnätet.

Den nedrustning och avveckling av befintliga stadsgasnät som antagligen blir ett resultat av att naturgas inte importeras är också en olycklig utveckling. Det kan i framtiden bli betydligt mera aktuellt med användning av olika slags gas i energiförsörjningen, t. ex. förgasning av kol och framställning av metan. En import av naturgas på den nivå som föreslagits i energikommissionens alternativ är därför önskvärd.

Fasta bränslen

På området fasta bränslen föreslår propositionen en ökning av kolanvändningen och en minskning av de inhemska alternativen skogsavfall och torv jämfört med energikommissionens förslag. Det är inte några bra förslag. Ökningen av kol i energiproduktionen medför miljöeffekter

som kan vara svåra att acceptera. De inhemska bränslena har mindre skadliga effekter på miljön, och en utökad användning ger dessutom stora tillskott på sysselsättningsområdet och det i regioner där det verkligen behövs. Användningen av kol och inhemska fasta bränslen bör därför inriktas mot den nivå som anges i energikommissionens B-alternativ.

Värmeförsörjning

Fjärrvärme

Utbyggnaden av fjärrvärmesystem är en av de viktigaste åtgärderna på värmeförsörjningsområdet. Som framhålls i propositionen är det överlägset andra system genom att det möjliggör användning av flera olika slags bränslen. Även solvärme, som måste bli en viktig värmekälla i framtiden, kan med fördel användas i kombination med fjärrvärmesystem. När det gäller dessa områden kan vpk instämma i de bedömningar och slutsatser som görs i propositionen.

Elvärme

När det däremot gäller propositionens skrivningar angående elvärme måste de positiva yttrandena om denna värmekälla och de framtida satsningarna på den skarpt kritiseras. El är en högvärdig och dyr energi, och det är ett enormt slöseri att använda den till uppvärmningsändamål i stor skala. Det är beklagligt att folkpartiregeringen här ger efter för elproducenternas önsknings. Propagandan för användning av el till uppvärmningsändamål är direkt avsedd att motivera den fortsatta utbyggnaden av atomkraften. Vpk anser att det förslag som framlagts av utredningen för begränsning av elanvändning för uppvärmning bör genomföras. Det innebär förbud mot installering av elradiatorer men medger dispensmöjligheter i sådana fall där annan uppvärmning inte är lämplig.

Solvärme

Beträffande solvärme ser vpk det som ett framsteg att det nu allmänt accepteras att denna värmekälla är den bästa, snabbast verkande och billigaste när det gäller att minska oljeberoendet. I propositionen framställs det som en storartad satsning att man nu ökat anslagen för forskning och experimentverksamhet till uppemot 40 milj. kr. per år. Men det är inte tillräckligt. Om Sverige framemot 1990 skall ha ett solvärmesystem av nämnvärd omfattning behövs det större insatser. Propositionen når inte heller i detta avseende upp till den nivå som föreslagits av energikommissionen. Det behövs ökad försöksverksamhet, ökat byggande och inventering av markresurser för att solvärme skall få den betydelse som är nödvändig. Vpk kräver under punkten energiforskning ökade resurser för detta ändamål. Målsättningen bör vara att solvärme byggs ut i stora

system i flerfamiljshus och att den ovannämnda kopplingen till fjärrvärme genomförs.

Elförsörjning

Vattenkraften

I regeringens proposition uttalas att ett bidrag på 65 TWh från vattenkraft år 1990 är ett eftersträvansvärt utbyggnadsmål mot bakgrund av de begränsningar beträffande vattenkraftsutbyggnaderna som beslutades av riksdagen år 1977. Vidare uttalas i propositionen att för att denna utbyggnad skall komma till stånd under 1980-talet fordras det att åtskilliga projekt som kommer att aktualiseras under perioden även kommer till utförande. Regeringen påpekar att konflikter med motstående intressen kommer att uppstå i flera fall.

Regeringen verkar i propositionen ha förbisett möjligheten att genom effektiviseringar av befintliga stora vattenkraftverk få ut mer energi ur dessa. Sådana om- och tillbyggnader orsakar som regel minimala skador på naturen och leder ytterst sällan till konflikter med motstående intressen.

Den tekniskt möjliga energivinsten vid en fullt genomförd satsning på effektivisering av landets vattenkraftverk har diskuterats under senare år. Miljörelensens alternativa energiplan, MALTE, räknar t. ex. med att uppnå 68 TWh vattenkraftsproduktion år 1990 utan att någon kontroversiell älvsträcka behöver byggas ut. MALTE satsar systematiskt på effektiviseringar av befintliga vattenkraftverk. Kraftindustrin anser att den möjliga energivinsten till följd av ytterligare effektiviseringar inte är så stor och att effektiviseringar i befintliga kraftverk är ganska dyra. Några fullständiga beräkningar har dock inte presenterats.

Osäkerheten om de tekniska och ekonomiska möjligheterna att effektivisera de befintliga vattenkraftverken är betydande. Därför bör en statlig utredning tillsättas, som klargör de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ytterligare effektivisering av landets befintliga vattenkraftverk. Utredningen kan lämpligen begränsas till kraftverk större än 2 MW, eftersom en liknande utredning redan genomförts av statens industriverk för små vattenkraftverk. Den föreslagna utredningen bör också få till uppgift att ge förslag till stödformer för effektiviseringar av de befintliga, större vattenkraftverken. Jämförelser bör då göras med nuvarande stöd till upprustning av de små vattenkraftverken så att enhetliga stödformer om möjligt kan uppnås.

Genom en satsning på effektiviseringar av befintliga vattenkraftverk kan det visa sig att den av regeringen föreslagna vattenkraftsproduktionen på 65 TWh år 1990 kan uppnås utan att några värdefulla, utbyggsda älvsträckor, som exempelvis Sölvbackaströmmarna, offras. Därigenom

kan kanske många uppslitande konflikter undvikas och vissa ställningstaganden omprövas.

Reglering av Sädvajaure och byggande av Sädva kraftstation

I propositionen (bil. 2) tas upp frågan om Sädvajaures utbyggnad och visst intrång i Pieljekaise nationalpark. Det föreslås en reglering och utbyggnad som starkt kommer att påverka vattenföringen i strömmarna från Sädvajaure till Hornavan (Kapellströmmarna) och de många fiskrika strömmarna invid Arjeplogs samhälle.

Skadorna på landskapet — höjning av dämmningsgränsen från 6 till 16 meter — och på fisket synes bli avsevärt större än vad som tidigare befarats om Sädvajaure byggs ut på sätt som nu föreslås i propositionen. En vattenreglering enligt förslaget skulle medföra att ett område av ca 60 ha av nationalparkens område överdäms. Någon reglering och utbyggnad bör därför enligt vår mening inte medges.

Om en reglering och utbyggnad ändå kommer att beslutas, är det nödvändigt att väsentligt ändra planerna. Villkoren för tappningar i strömmarna måste ändras så att fisket inte skadas, och en reglering och utbyggnad måste ges en mindre omfattning så att bl. a. intrånget i Pieljekaise nationalpark avsevärt begränsas.

Kraftvärme och industriellt mottryck

En kraftig utbyggnad av fjärrvärmerna med en systematisk installation av kraftvärme, tillvaratagande av spillvärme från industrin och utbyggnad av det industriella mottrycket har vänsterpartiet kommunisterna i flera tidigare sammanhang under 1970-talet förespråkats och föreslagits.

I propositionen talas om olika åtgärder för fjärrvärmeutbyggnader och om att kraftvärmeverk, baserade på fasta bränslen, skall byggas ut. Regeringen anser emellertid att kraftvärmeverkens utbyggnad främst bör ske under andra hälften av 1980-talet men att vissa utbyggnader av kraftvärme är motiverade redan nu. Klart är att en sådan inriktning tilltalar dem som vill utveckla den uranbaserade elkraften till en dominerande del i vår försörjning med elektrisk energi.

Vpk anser tvärtom att en ordentlig satsning på kraftvärmeverk, baserade på bl. a. kol, torv, flis och gas, måste göras omgående. Vi kan inte godta att redovisningen av en väsentligt minskad ökningstakt av elförbrukningen och ett stort överskott på elenergi får vara argument för att inte bygga ut kraftvärme och annan mottryckskraft. Just dagens överskott av elenergi utgör ett mycket starkt skäl för att öka takten i utbyggnaden av alternativ till kärnkraften, och just detta förhållande kan bidra till att snabbare minska vårt kärnkraftsberoende.

En utbyggnad av mottryckskraften i industrianläggningar och utnyttjande av industriell spillvärme hör också till det mest brådskande och

angelägna. Många års erfarenheter har visat att det finns goda praktiska möjligheter och att det är samhällsekonomiskt gynnsamt.

Vindkraft

Propositionen är beträffande vindkraften mycket knapphändig och enligt vpk:s mening alltför försiktig i bedömningar av möjligheter att utnyttja vindkraften som energikälla. Även då det gäller ställningstaganden och konkreta förslag om och satsningar på en utbyggnad av vindkraften återkommer denna överdrivna försiktighet. Man får närmast intrycket av att man från regeringens sida för gott vill behålla vindkraften på försöks- och experimentstadiet.

Som tidigare framhållits i motionen är vindkraften ett viktigt komplement till annan elproduktion, och det finns ingen anledning att vänta med ordentliga samhällsinsatser för en kraftig utbyggnad. Insatserna måste vara av den storleksordningen att man under en tioårsperiod kan uppnå en produktion av omkring 8 TWh elenergi. Vi föreslår därför att riksdagen skall uttala sig för att en sådan målsättning skall gälla.

Kraftöverföring och eldistribution

Vattenfallsverket har, som redovisas i propositionen och som en konsekvens av förslaget om en fortsatt kärnkraftsutbyggnad, planer för utbyggnad av ett överföringssystem med 800 kV-ledningar som skall förbinda kärnkraftverken med varandra. Vattenfalls ansökan om koncession för en sådan ledning har också väckt berättigad oro med anledning av de hälsorisker som troligen kan följa med så höga spänningar.

Internationella rapporter och undersökningar visar även vid en försiktig bedömning att en betydande osäkerhet finns beträffande konsekvenserna av 800 kV-ledningar. Olika negativa miljöaspekter måste även beaktas liksom de stora kostnader dessa ledningar skulle medföra. I propositionen sägs, med hänsyn till behovet av kraftutbyggnader, att utbyggnaden av ett omfattande 800 kV-nät knappast är behövligt.

Ändå lämnas nu möjligheten öppen att bygga en 800 kV-ledning från Forsmark, som ett led i en fortsatt kärnkraftssatsning. Vpk vänder sig mot ett byggande av sådana ledningar dels mot bakgrund av den direkta kopplingen till fortsatt kärnkraftsutbyggnad, dels till osäkerheten om de konsekvenser sådana ledningar kan få då det gäller miljö- och hälsoeffekter och dels med hänsyn till de stora kostnader de för med sig.

Energiforskning

I samband med att propositionen om energiforskning (1977/78: 110) behandlades av riksdagen lämnade vpk i motionen (1977/78: 1812) förslag som i huvudsak innebar en nedtrappning av insatserna på atomkraftsområdet och en ökning av anslagen till alternativa energikällor.

Det gällde framför allt anslagen till solvärme och vindkraft där de av delegationen för energiforskning (DFE) föreslagna beloppen kraftigt bantades av den dåvarande regeringen. Vpk föreslog då att DFE:s förslag skulle gälla eller ökas något. Det framstår i nuläget ännu viktigare att forsknings- och försöksanslag på dessa två områden ökas till en nivå som gör det möjligt att införa dem i stor skala i den svenska energiproduktionen efter 1990. De synpunkter som lämnades i vpk-motionen vid det förra beslutet om forskning på energiområdet är nu mer aktuella än någonsin. Kraven upprepas och utvecklas här.

Program 2 Åtgärder i transportsystemet

Vpk:s förslag för treårsperioden 1978/79—1980/81 var 14 milj. kr. på detta område. Med hänsyn till de nya, alarmerande rapporter om försämringen av miljön i de större städernas innerområden som lämnats sedan det förra beslutet är en höjning av anslaget väl motiverad. Det eniga beslutet i energikommissionen om kraftfulla åtgärder mot storstadstilismen förtjänar också att understrykas. Det är också av vikt att utvecklingen inom transportområdet inriktas mot system med låga energibehov när det gäller gods- och persontransporter. En höjning av anslaget till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80 bör därför genomföras.

Program 3 Energianvändning för bebyggelse

Den ökade satsning på solvärme som föreslagits av regeringen och som tidigare berörts har åstadkommit i huvudsak genom omfördelningar och omprioriteringar i programmet. Vissa anslag har förts över till bostadsdepartementets område. Regeringens satsning på solvärme innebär således inte någon stor sammanlagd höjning av forskningsanslagen. Med hänvisning till vad som tidigare anförts under rubriken Värmeförsörjning föreslår vpk att anslaget Solvärmesystem och energilagring m. m. höjs till 75 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Program 4 Energiproduktion

Delprogrammet Inhemska bränslen föreslås av regeringen få disponeras för forskningsinsatser också inom skifferbrytningen, dvs. för uranframställning. Detta är en förändring i förhållande till det tidigare forskningsprogrammet, där några åtgärder på skifferområdet inte ansågs aktuella. Vpk motsätter sig svensk uranbrytning och säger därför bestämt nej till att några medel för detta ändamål avsätts i forskningsprogrammet. Resurserna för forskning omkring andra inhemska bränslen som biomassa och torv är inte för stora och bör inte naggas av att regeringen vill smyga in uranforskning i detta program. När det gäller forskningen kring de nuvarande lättvattenreaktorerna har vpk tidigare uttalat att frågor som rör säkerheten och avfallshanteringen givetvis måste lösas men att någon ytterligare forskning i utvecklande syfte inte

bör få förekomma. Vpk föreslår därför ett anslag på 10 milj. kr. till delprogrammet Lättvattenreaktorer för budgetåret 1979/80.

Beträffande delprogrammet Vindenergi är det förslag som framläggas i propositionen och som tidigare har berörts alltför blygsamt. Det är en försämring jämfört med energikommissionens alternativ och även i förhållande till den förra forskningspropositionen, om man tar hänsyn till inflationseffekten. Med denna nivå är det osäkert om anvisade medel räcker ens till att uppföra de två försöksanläggningar i full skala som nämnden för energiproduktionsforskning (NE) föreslår. Om vindkraften skall få någon betydelse på 1990-talet måste den ambitionsnivå som vpk angett under rubriken Elförsörjning uppnås. Anslaget bör därför höjas till 75 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

I propositionen nämns ingenting om delprogrammet Avancerad energiteknik. Inom detta program finns emellertid sådan forskning som omfattar avancerade reaktorsystem och alternativa bränslecyklar, dvs. bidenteknik. Någon sådan forskning bör inte få förekomma.

Inom delprogrammet fusionsenergi aviseras nu ökade kostnader för Sveriges medverkan i Euratom. Även om det i propositionen inte nu föreslås några ökade anslag, kan vi förvänta oss att Sveriges fortsatta medlemskap i organisationen kommer att kräva ökade insatser. Sverige bör därför utträda ur Euratom och anslaget till fusionsforskning beräknas till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen med ändring av propositionen 1978/79: 115 beslutar att ytterligare laddning av reaktorer samt investeringar i fortsatt utbyggnad av atomkraft uppskjuts till dess en folkomröstning anordnats i frågan,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att ett statligt utvecklingsbolag för försök och utbyggnad av solvärme och vindkraft bildas,
3. att riksdagen uttalar sig för ett förstatligande av hela energisektorn,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en energihushållningslag som ger de styrmedel som talas om i motionen och som måste till för att garantera genomförandet av planen för energihushållning i befintlig bebyggelse,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en särskild koncessionsnämnd med uppgift att garantera en industriell utveckling som tillgodoser kraven beträffande hushållning med råvaror, energi och miljö,

6. att riksdagen avslår propositionen i den del som gäller höjningen av skatten på oljeprodukter,
7. att riksdagen beslutar att oljeförbrukningen 1990 bör inriktas mot det lägre av propositionens alternativ,
8. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att svavelhalten i olja skall sänkas till den nivå som anges i motionen, dvs. 0,3—0,4 %,
9. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att en import av naturgas på den nivå som föreslagits av energikommissionen kommer till stånd,
10. att riksdagen uttalar att användningen av kol och inhemska fasta bränslen bör inriktas mot den nivå som anges i energikommissionens B-alternativ,
11. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för förbud mot direktverkande elvärme enligt motionens förslag,
12. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om direktiv till kommunerna att inventera lämplig mark för utbyggnad av solvärmesystem,
13. att riksdagen uttalar att satsningen på solvärme måste bli minst av den omfattning som föreslagits av energikommissionen,
14. att riksdagen hos regeringen begär en utredning som närmare klargör de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ytterligare effektivisering av landets befintliga vattenkraftverk över 2 MW,
- 15 a. att riksdagen avslår propositionen i den del som avser reglering av Sädvajaure och utbyggnad av Sädva kraftstation.
b. att riksdagen — om yrkandet under a avslås — uttalar sig för sådana villkor för uppdämningar och avtappningar att skadorna på landskap och fiske minimeras,
16. att riksdagen uttalar att satsningen på kraftvärme, baserad främst på fasta bränslen och på industriellt mottryck, bör inriktas på att uppnå en elproduktion av minst 22 TWh till år 1990,
17. att riksdagen uttalar att insatserna då det gäller vindkraften bör inriktas på att nå en produktion av minst 8 TWh elenergi till år 1990,
18. att riksdagen uttalar att ingen utbyggnad av elledningar och transformatorer för 800 kV spänning får ske,
19. att riksdagen beslutar att forskningsanslaget Åtgärder i transportsystemet höjs till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80,
20. att riksdagen beslutar att 75 milj. kr. anslås till forskning och försöksverksamhet på solvärmeområdet under budgetåret 1979/80,
21. att riksdagen uttalar att inga medel under delprogrammet

Energiproduktion får användas till forskning om skifferbrytning och uranproduktion,

22. att riksdagen beslutar att 75 milj. kr. anslås till forskning och försöksverksamhet om vindenergi under budgetåret 1979/80,
23. att riksdagen beslutar att anslaget för forskning under delprogrammet Lättvattenreaktorer sätts till 10 milj. kr. för budgetåret 1979/80,
24. att riksdagen uttalar att någon forskning på briderområdet inte skall få förekomma,
- 25 a. att riksdagen beslutar att anslaget för fusionsforskning sätts till 7 milj. kr. för budgetåret 1979/80,
b. att riksdagen beslutar att Sverige skall utträda ur Euratom.

Stockholm den 29 mars 1979

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

TORE CLAESON (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

OSWALD SÖDERQVIST (vpk)